

Zima 2011

Základní etapy vývoje mezinárodního obchodu v kontextu změn ve světové ekonomice

**Téze
(prof.J.Jakš, MUP Praha)**

1.etapa: vznik světového hospodářství a mezinárodní zbožívé výměny

- **Poslední třetina 19.století, kdy byl završen klasický kolonialismus rozdělením světa v Africe a Asii**
- **Dominantní role Francie a Velké Británie**
- **Důsledky se „táhnou“ do dnešních dní!**
- **Španělské a portugalské impérium se rozpadá**
- **Metropole procházejí stádiem ekonomického růstu, který podporuje vzájemnou směnu**
- **Role dopravy a služeb, které ji zajišťují a zabezpečují**
- **Formuje se jednotná tržní ekonomika v mezinárodním rámci byt' sui genesis**

2.etapa: (1900- konec 1.světové války): období zesilujících konfliktů a obchodního protekcionismu

- **Ekonomický růst pokračuje,ale je náročný na surovinové zdroje,které se získávají převážně z kolonií**
- **Zde ekonomické kořeny konfliktů mezi Francií a Velkou Británií na straně jedné a Německem a Rakousko-Uherskem na straně druhé (ty neměly kolonie)**
- **Roste národnostní a sociální napětí**
- **Po I.světové válce vznikají státy na národních principech**
- **Revoluce v Rusku (VRSR), které otevřela cestu k duálnímu systému světového hospodářství ----trvalo do r.1989**

3. etapa: etapa rozpačitého rozvoje a rostoucího protekcionismu v době mezi dvěma světovými válkami(1920-1938)

- 20.léta vcelku úspěšný rozvoj v tržních ekonomikách, ale krach na newyorské burze 1929 otevřel vstup do hluboké ekonomické a sociální krize v USA, i v Evropě
- Narůstá ochranářství, které dále blokuje obchodní výměnu s negativními dopady na ekonomiku a zaměstnanost
- 30.léta jen vlažné ekonomické zotavení, dezorganizace mezinárodně měnových vztahů
- Nedostačující mezinárodní spolupráce, izolacionismus USA
- Nástup do II.světové války nepřinesl řešení ekonomických krizí,
- s výjimkou Německa, které dlouho zajišťovalo pro své obyvatele relativně blahobytné poměry – díky obsazování cizích území a drancování jejich ekonomik i zneužívání pracovní síly
- Specifiku tvořil Sovětský svaz se svou centrálně řízenou plánovanou ekonomikou, umožňující velkorysou sociální politiku, imponující leckde na Západě; jediná země nezasážená ekonomickou krizí
- Slabiny sovětského systému se projevily později, po ukončení válečného hospodářství a jeho nutnou orientaci na mírovou produkci; netržní přístup se ukázal jako limitující

4.etapa: etapa poválečné rekonstrukce a modernizace (1945 – 1973)

- **Mimořádný ekonomický růst (hospodářské zázraky v SRN a Itálii)**
- **Rozjezd integračního projektu ES/EU s jeho koncepcí společného trhu pro volný pohyb zboží, osob, služeb, kapitálu**
- **Vytvoření celní unie v EHS**
- **Evropa vzorem pro liberalizaci světového obchodu**
- **Snaha poučit se z chyb ve vývoji před rokem 1945**

- **Mimořádný stimul pro mezinárodní obchod**
- **K tomu bylo třeba institucionální zakotvení pravidel pro postupný přechod k volnému obchodu, role OSN, USA**
- **Role GATTu : postupné snižování celních bariér: složitá jednání**
- **Postupně se formují tři ekonomická centra : EHS, Japonsko, USA**
- **Koncem poválečné rekonstrukce se vyčerpávají významné růstové stimuly a začínají strukturální krize a zvyšuje se nezaměstnanost a zesilují pochybnosti o tržním uspořádání**
- **Nástup sociální demokracie slibující „třetí cestu“**
- **Vyvrcholila krize koloniální soustavy, nové státy, nové možnosti pro mezinárodní obchod, formuje se komplex rozvojových zemí na tržním i quasi socialistickém principu**

5.etapa: Etapa strukturálních krizí, ale pokračující dynamiky mezinárodního obchodu (1973 – 1990)

- **Rozpad breton-woodského měnového systému, pád dolaru**
- **Ropná a surovinová krize 1972/73**
- **Její dramatické dopady na světové hospodářství a ekonomický růst**
- **Růst světových cen ropy a surovin**
- **Jednostranná stimulace mezinárodního obchodu ; vítězí dočasně exportéři ropy**
- **Ale: začíná proces adaptace ekonomických struktur na vysoké ceny surovin a paliv: paradox**
- **Strukturální krize a nezaměstnanost v zemích ES; pozdější impulzy k obnovení společného trhu a odbourávání netarifních překážek**
- **Šance pro novou konkurenci na světových trzích z někdejších rozvojových zemí : „tygři“ z jihovýchodní Asie to vše dalo velké impulzy mezinárodnímu obchodu**
- **EHS z toho profitovala exportně poměrně málo, byla zahleděna do vnitřního společenství a jeho obchodní liberalizaci, budování jednotného vnitřního trhu**
- **Impulzy k novému měnovému systému v rámci EHS (1979); odtud se odvíjí cesta k pozdější Evropské hospodářské a měnové unii**

6. Etapa postupující globalizace a liberalizace a strukturálních změn ve světové ekonomice a v mezinárodním obchodu (1990 – 2008/9)

- Významná konsolidace evropského centra světové ekonomiky včetně aplikací společné obchodní politiky EU (rozšíření z 15 na 27)
- Vytvoření Eurozóny s 16 členskými státy EU; euro se stává vedle dolaru významnou světovou měnou
- Slábnoucí dolar a sílicí euro? Lze si to přát? Klady a zápory rezervní měny euro; současný opačný trend, pro koho je výhodný..
- Formování nových konkurenčních center v Asii a v Latinské Americe: BRIC (Brazílie, Rusko, Indie, Čína)
- Fenomén Číny je mimořádný po všech stránkách a pozitivně podporuje i využívá mimořádný obchod; ale též jeho specifika a slabiny--- potřeba zdrojů energie na surovin, vazby na RZ zesilují
- Čína šplhá po žebříčku světových exportérů: 2008 obsadila 3.místo
- Nová dynamika v rozvoji řady rozvojových zemí a to i v Africe
- Oslabení pozic USA, EU i Japonska a Německa v mezinárodním obchodě: je to sekulární trend? Čína jako klíčový světový exportér 2010
- Viz globální hlubokou krizi 2009 v USA i celém světě, která obnažila i slabiny tržního hospodářství i nevhodných státních zásahů, které umožnily „chamtivost“ finančních institucí v USA i jinde
- Dopady této krize na dynamiku růstu ekonomik i mezinárodního obchodu jsou mimořádně veliké a srovnávají se s krizí 30.let

